

אוצר הנפש

** *		
20:05	18:49	י-ם
20:07	19:05	ת"א
20:08	19:09	חיפה
20:05	19:07	ב"ש

עלון שבועי בענייני תורת הנפש ותיקון המדות משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א

אוצר הסיפור

הצדיק העניו

רבי משה חיים אפרים, נכד הבעש"ט הסתלק בערב ל"ג בעומר י"ז באייר.

מסופר, כי פעם ביקר רבי ברוך אצל בעל ה'דגל' בשבת קודש, ונחרד לראות את גודל עניותו: המפה הפרוסה על השלחן היתה במין שק, והפמוטות עשויות חמר. שאל אותו: "עד כדי כך?! אפילו פמוטי כסף אין לך?!!" ענה כנגדו 'בעל הדגל': "ואתה יש לך פמוטי כסף?!!" אמר לו הרבי ממעזיבד: "הן". שאל אותו: "ואיך היה לך כסף לקנות פמוטות יקרים כאלה?" אמר לו הרבי ממעזיבד: "אני נוסע בין הכפרים והעיירות לפעול ישועות לבני ישראל, והמה מהנים אותי מכספם". אמר לו בעל ה'דגל': "אתה נוסע בעיירות ופמוטיך בבית, ואני מבקר לשבת בבית ושיהיו פמוטי בעיירות..."

משה חיים אפרים עולה "בצלמנו כדמותנו". מכך ניתן ללמוד כי הצדיק העניו, הוא התגלמות הרצון העליון בבריאת אדם הראשון - כפי שממליצים על רבי שמעון בר יוחאי, שיום פטירתו חל למחרת זה של בעל ה'דגל': "נעשה אדם נאמר בעבורך!" (מתוך נפלאות פרשת אמור פ"ה)

"אתה נוסע בעיירות ופמוטיך בבית, ואני מבקר לשבת בבית ושיהיו פמוטי בעיירות..."

אוצר הרמז

משה ועוד אחד ("אחד האמת") = משיח

רשב"י - הגלגול העיקרי של משה רבינו, עיקר משה רבינו שבכל דור ("אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא") - הוא המשיח שבדור, אך רק כאשר מוסיפים למשה עוד אחד (הגילוי של "אחד האמת" ששורה בפנימיות החכמה דווקא) הוא הופך למשיח ממש (מדרגת חיה הקשורה ליחידה, "פנימיות אבא ['אחד האמת'] פנימיות עתיק").

(כ"ו אייר תשפ"א)

אוצר הפרשה

אל תהיה רמאי

"ולא תזנו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני ה' אלהיכם."

בכמה מקומות דורשים את חילוף האותיות א-ע, כאשר ה-א היא פנימיות ה-ע. מכאן הדרשה בפסוק "ולא תזנו איש את עמיתו", שלא להונות את אמיתו, לא לרמות את עצמו.

אמרה חריפה זו מעמידה 'על רגל אחת' את עבודת החסידות בבית המדרש של פשיסחא (שהגיעה לשיאה בקוצק), החתירה לאמת ללא טיפת רמאות, תוך בקורת עצמית נוקבת. וכדברי הרבי ר' בונים: זהו עצם הגדרת החסיד!

זהו גם מיסודות ספר התניא, כידוע שכל ספר התניא 'על רגל אחת' הוא: אל תהיה רמאי! העקרון הוא אחד, אלא שבסגנון ההסברה של חב"ד הדגש העיקרי הוא על תיקון ההשכלה-התודעה עצמה, 'מוחין בעצם' (המשפיעים בדרך ממילא על המדות), ואילו בדרך פשיסחא מכוונים ישירות לתקון המדות והלב, המשכת מוחין למדות, כדרישה נוקבת של חיפוש עצמי וברור האמת.

בתשובה לשאלה "מיהו חסיד", צדק התלמיד שאמר: חסיד הוא מי שעושה לפניו משורת הדין. זו ההגדרה הפשוטה של חסיד בחז"ל (וכן שדואג לטובת חברו לפני טובת עצמו). אך ר' בונים חיבר בחריפות את ההגדרה הזו עם העיקר הגדול שלא לרמות את עצמו: שלא לרמות את חברו זהו הדין, פשט הפסוק "ולא תזנו איש את עמיתו", והדרשה שלא להונות את עצמו, "את אמיתו", היא מדת חסידות לפניו משורת הדין, וכך נמצא שהחסיד הוא מי שלא מרמה את עצמו

(פרשת אחרי מות-קדושים פ"ג)

אוצר התבונה

ל"ג בעומר - תיקון ה"הוד שבהוד"

זו המשמעות של "טובה הארץ מאד מאד". יש דבר שלא בגדר הסביר - כמו שאומרים שאר המרגלים, "כי חזק הוא ממנו" - הוא אינו סביר אבל בכל זאת הוא לא יצא מגדר האפשר (אם כי ש'רחוק' הוא בדרך הטבע). יש דבר שלכאורה כבר יצא מגדר הטבע, אבל אם נמסור את נפשנו עליו כולי האי ואולי ה' יצליח בידינו (בדרך של נס המלובש בדרכי הטבע). אבל יש דבר שהוא לגמרי לא הגיוני, בלתי אפשרי לחלוטין (רק נס עצום, על דרך קריעת ים סוף, יכול להועיל...), בשבילו צריך אמונה ובטחון בדרגה של "מאד מאד" (על דרך קפיצת נחשון לים, ללא כל סיכוי טבעי לחצות אותו, שבעקבותיה הוא נקרע).

נחזור לפרוש "הוד שבהוד". ההוד הראשון כולו אמונה - הודאה פשוטה ותמימה במה שלמעלה מטעם ודעת. אבל ההוד השני, הוד שבהוד, הופך את האמונה לדעת - הדעת בה חונן ה' את האדם להכיר בטוב ולהודות עליו. אפשר להגיד תודה מתוך אמונה שכל מה שה' עושה הוא טוב, אבל ה' רוצה מאתנו הכרת הטוב - הכרה היא פנימיות הדעת - לא רק להאמין בטוב הכללי של ה' אלא לראות את הטוב שלו בכל פרט ולהודות עליו מתוך הכרה פנימית, בכנות גמורה.

דווקא ההוד השני, ההוד שבהוד, מופיע ב"מודים דרבנן". לכאורה "מודים" ו"דרבנן" הם שני מושגים הפוכים - הודאה היא דרגת היהודי הפשוט של הבעל שם טוב ההפוכה לכאורה ממעלת "רבנן" יודעי התורה. אכן, ההוד הראשון הוא האמונה הפשוטה והתמימה של היהודי הפשוט, אבל ההוד השני הוא כבר "מודים דרבנן", הוד שתלוי בדעת. ובכל זאת, בעוד לימוד התורה תלוי בעיקר בחכמה ובינה, מתוך יגיעה רבה של "והגית בו יומם ולילה", אמירת תודה תלויה בדעת החכמה והבינה הם 'המח הקדמי' (אונות ימין ושמאל הקדמיות במח), אינטליגנציה שכלית בעיקר, ואילו והדעת היא 'המח האחורי', הטבעי, אינטליגנציה אינטואיטיבית שהיא בעיקר מתנת שמים. ההד של אמירת תודה - הדהוד של הטוב שה' עושה עמנו בכך שאנחנו מודים לו - מתחולל באופן הכי טבעי, ללא מאמץ או 'עבודה', בתמימות של יהודי תם. זהו סוד ל"ג בעומר, יום ה"הוד שבהוד", הילולא דרשב"י השייך דווקא לדעת - ולא לכתר, בו יש אמונה ללא דעת - היינו שהוא יודע להודות בהודאה שמעל לשכל לגמרי, וד"ל.

(כ"ו סיון פ"ה)

בחזרת הש"ץ של העמידה בכל יום אנחנו אומרים שה' הוא "אל ההודאות", לשון רבים. איך מסבירים את הביטוי הזה בחסידות? שיש כאן שתי בחינות של הוד (כאשר עיקר החידוש הוא ההוד השני, הוד שבהוד). זה דומה וקשור לכוונה של ל"ג בעומר, שבו מתקנים את ההוד שבהוד. מהו "הוד שבהוד"? היחיד שמתפלל אומר "מודים", אבל בחזרת הש"ץ יש נוסח מיוחד, שאין בשום ברכה אחרת, שנקרא "מודים דרבנן", והוא שחותם "אל ההודאות". ומה אומרים בו? שאני מודה על כך שאני מודה, "מודים אנחנו לך... על שאנו מודים לך". זהו סוף הנוסח, לפני החתימה "ברוך אל ההודאות". מה החידוש? מה זאת אומרת שאני מודה על כך שאני מודה? לבחינה הזו קוראים "הוד שבהוד" והיא ה"מאד" השני, ה"מאד מאד", שדורש מסירות נפש הרבה יותר מה"מאד" הראשון.

מסירות הנפש של ה"מאד" הראשון, כשאני הולך על משהו שלא מסתבר, היא עדיין לא לעשות סולמות ולעלות לשמים. יש ווארט מפורסם בחסידות שאם הרבי אומר לך לקפוץ מהגג לארץ - תקפוץ, זו מסירות נפש! אבל אם הרבי אומר לך לקפוץ מהרצפה לגג, על בנין של כמה קומות, אתה עושה תנועה עם הידים ואומר 'איני יכול'. לקפוץ מהגג לרצפה דורש מסירות נפש אבל אפשרי, אבל לקפוץ מהרצפה לגג? פשוט 'ניט שייך', בלתי אפשרי.

מהו ה"מאד" השני? מה שכלב אומר: "אפילו בשמים, והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו" - נלך גם על מהלך בלתי אפשרי לחלוטין. למה? כי הארץ כל כך טובה שכדאי לנו. טובה

הארץ מאד מאד - הארץ כל כך טובה, שודאי צריך למסור את הנפש עבורה בפשטות, כמו לקפוץ מהגג לארץ, ה"מאד" הראשון, שעדיין בגדר האפשר. אף על פי שאין שום סבירות שהאדם יצא מהקפיצה הזו חי, כמו מבצע של מסירות נפש - הוא הולך על זה ויהי מה. הדבר השני הוא בלתי אפשרי בעליל, וגם עליו אנחנו מוכנים ללכת, בהכרה שגם הבלתי-אפשרי הוא לא מן הנמנע. מה כח המניע לכך? גם אמונה שלנו במשה מפי ה', וגם ההכרה במעלת הארץ - הארץ הזאת כל כך טובה שכדאי ללכת על מסירות נפש עד הסוף, וה' אתנו. גם כשהוא אומר לנו לעשות סולמות מהארץ לשמים - כל מה שהוא אומר אני מאמין באמונה שלמה שיצליח. בעומק, הארץ הטובה "מאד מאד" היא גופא נותנת לנו כח לבטוח בבלתי-אפשרי, לעשות סולמות ולעלות לשמים, ומשם לרדת לרשת את ארץ ישראל.

אוצר הפתגם

כתוב בשו"ע שכאשר מוכיחים צריך להדגיש שאני דואג לך. כמה שאני רוצה מדינה מתוקנת על פי תורה - העיקר הוא שאני דואג לך, לטובתך האמיתי בזה ובבא - הכל מתוך "חוסו נא על נפשותיכם".

(י"ח בסלו ע"ה)